

จะปฏิรูป 'ความรู้-ความคิดอ่าน' ของคนไทยกันอย่างไร

กรุงเทพธุรกิจ
ปฏิรูปประเทศไทย

ศ.วิทยากร เขียวกุล

อาจารย์พิเศษ วิทยาลัยนวัตกรรม
มหาวิทยาลัยรังสิต

ประเด็นที่สำคัญที่สุดในรอบปี 2561 นี้คือ ปัญหาที่ไทยมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทั้งทางทรัพย์สิน

รายได้ การศึกษา ฐานะทางสังคม ระหว่างคนรวยส่วนน้อย และคนจนส่วนใหญ่ และปัญหาความขัดแย้ง ความต้อพัฒนาทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในหลายด้าน ปัญหาเหล่านี้ควรจะมองอย่างเชื่อมโยง เป็นภาพรวมว่ามาจากปัญหาพื้นฐานเชิงรากเหง้า 2 เรื่องใหญ่คือ

1. ระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมืองแบบกึ่งศักดินา กึ่งทุนนิยมผูกขาด ที่คนชั้นสูงส่วนน้อยมีอำนาจและความมั่งคั่งสูงกว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจน ได้รับการศึกษาและข่าวสารที่มีคุณภาพน้อย คิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล อย่างมีหลักฐานข้อมูลยืนยันไม่ค่อยเป็น

2. วัฒนธรรมแบบศักดินาหรือเจ้าขุนมูลนาย ที่คนชั้นผู้ปกครองครอบงำให้ประชาชนยกย่องศรัทธารู้สึกเป็นหนี้บุญคุณคนชั้นผู้ปกครอง ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ผ่ากความหวังไว้ที่ชนชั้นสูง แบบหวังพึ่งอำนาจการอุปถัมภ์ตามนโยบายแบบประเพณีนิยมและประชานิยมแบบหาเสียงระยะสั้น

ปัญหาเชิงโครงสร้าง 2 ข้อนี้เปิดทางให้รัฐบาลไม่ว่าจะมาจากการเลือกตั้งหรือการยึดอำนาจของพวกทหาร บริหารประเทศเพื่ออำนาจผลประโยชน์ตัวเองและพวกพ้องทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำต่ำสูง ปัญหาความขัดแย้งและอื่นๆ มากขึ้น และพัฒนาทางสังคมได้ช้าหลังกว่าหลายประเทศ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังคงถูกลอกล่อโดยทุกรัฐบาลให้เชื่อว่ารัฐบาลกำลังพัฒนาประเทศ

ให้เจริญเติบโต และประชาชนจะพ้นความยากจนในไม่ช้าก็ข้างหน้า

แนวคิดแบบจารีตนิยม อุปถัมภ์นิยม และอำนาจนิยมผ่านวิธีการเลี้ยงดูเด็ก การสร้างทัศนคติของคน ชุมชน ระบบการศึกษา สื่อมวลชน และการให้ข่าวสารของภาครัฐและธุรกิจเอกชน ทำให้ประชาชนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติแบบจ้านน เชื่อในเรื่องบุญบารมีวาสนา เช่น เชื่อว่าการจัดฐานะทางชนชั้น/กลุ่มทางสังคมที่แตกต่างกันมากนั้น ถูกกำหนดมาแล้วอย่างตายตัว หรือเปลี่ยนแปลงได้ยาก

คนไทยส่วนใหญ่มองตัวเองเป็นคนตัวเล็กๆ ที่ต้องพึ่งคนมีตำแหน่ง มีอำนาจ ใดๆ ที่ความจริงแล้วในทุกๆรัฐหรือทุกประเทศ **ประชาชนคือพลเมืองผู้ทำงานการผลิต เสียภาษี และเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติ สาธารณะของประเทศร่วมกัน และพลเมืองทุกคน (ไม่ว่าจะจนหรือมีระดับการศึกษาต่ำแค่ไหน) ควรจะได้มีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคในด้านโอกาสอย่างทัดเทียม**

ประชาชนคือพลเมืองผู้ทำงานการผลิต เสียภาษี และเป็นเจ้าของทรัพย์สินสมบัติ สาธารณะของประเทศร่วมกัน

กัน ไม่ควรมีพลเมืองคนใดมีอภิสิทธิ์เหนือคนอื่นฯ ทั้งสิ้น

พลเมืองไทยจะสามารถแข่งขันและอยู่รอดได้อย่างมีคุณภาพชีวิตได้ จะต้องปฏิรูปการศึกษา เปลี่ยนจากการสอนแบบเน้นการท่องจำและการฝึกทักษะวิชาชีพ เป็นการสอนให้คนคิดเป็น มีแนวคิดเสรีนิยม/เสรีประชาธิปไตย วิพากษ์วัฒนธรรมเก่าที่ยกย่องอภิสิทธิ์ชนได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช่แค่โจมตีคนมีอภิสิทธิ์และมีอำนาจเพียงเพื่อตัวเองจะได้แย่งอภิสิทธิ์ อำนาจมาเป็นของตน หากแต่ต้องพยายามช่วยกันสร้างสังคมประชาธิปไตยที่ทุกคนควรมีสิทธิเสมอภาคในทางโอกาส อย่างแท้จริง

ที่สำคัญคือต้องปฏิรูปครูอาจารย์ให้มีแนวคิด พฤติกรรมแบบนักเสรีประชาธิปไตยจริง เลิกการใช้อำนาจสิทธิ์ขาดของครูอาจารย์ซึ่งยึดตามตำราและการออกข้อสอบแบบท่องจำ เปลี่ยนมาสอนแบบเป็นผู้ชี้แนะผู้อำนวยให้เกิดการเรียนรู้โดยผู้เรียน ให้สิทธิเสรีภาพ ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เป็นตัวของ

ตัวเอง ภูมิใจในตนเอง คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ที่เป็น ตระหนักว่าคนเรามีหรือควรมีสติหรือเสมอภาค เสรีภาพเสมอภาค สังคมจึงจะพัฒนาไปอย่างสมดุล เป็นธรรมเข้มแข็ง และอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ประชาธิปไตยไม่ได้หมายถึงเผด็จการของ ส.ส.เสียงข้างมาก หากหมายถึงระบบที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิและโอกาสทัดเทียมกัน รัฐบาลต้องบริหารประเทศโดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ความมีประสิทธิภาพเพื่อส่วนรวมและความยั่งยืน ทั้งทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคม เพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในระยะยาว ไม่ใช่บริหารประเทศเพื่อประโยชน์ของเจ้าที่ดินและนายทุนทั้งต่างชาติและในชาติที่เป็นคนกลุ่มน้อย

การจะสร้างสังคมที่เป็นประชาธิปไตยและเป็นธรรมได้ ประชาชนที่มีการศึกษา/ตื่นตัว จะต้องช่วยกันเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมคนไทยส่วนใหญ่ ผ่านทั้งทางการศึกษาในระบบและนอกระบบ เช่น สื่อโทรทัศน์วิทยุ และสื่ออื่นๆ รายการทางศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งคนจะเข้าถึง ง่ายกว่าการให้การศึกษาดังตรง

แนวคิดหลักในการสร้างทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตย

1. ส่งเสริมให้ประชาชนคิดอย่างมีเหตุผล อย่างมีหลักฐานประจักษ์พยานมากกว่าจะเชื่อด้วยอารมณ์ **เคารพในตัวเอง และเคารพคนอื่นด้วย ยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่พลเมืองของประชาชนคนอื่นๆ** ไม่ไปละเมิดสิทธิคนอื่น เคารพและให้ความร่วมมือต่อศีลธรรม ประเพณีและกฎหมายที่เป็นธรรม และเป็นประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม (ประเพณี กฎหมายที่ล้ำหลัง ไม่เป็นธรรม ย่อมถูกวิจารณ์และแก้ไขได้)

2. **ทัศนคติที่ดีและความหวังดีต่อเพื่อนมนุษย์ ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกัน** ร่วมมือสามัคคีเพื่อส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อพวกพ้องกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเพื่อใครก็ตามที่เรายกย่องคนใดคนหนึ่ง เพราะการทำเพื่อส่วนรวมมีประโยชน์จริงต่อทุกคนในสังคมในระยะยาวมากกว่า

3. **รักษาดีแบบเข้าใจความจำเป็น และประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกัน เป็นพลเมืองของชุมชน และประเทศเพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว** คือเห็นแก่ประโยชน์ชุมชน ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตน ไม่ใช่การหลงชาติ ดูถูกเผ่าพันธุ์อื่น

4. **เคารพกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม** ถ้าเห็นว่ากฎหมายไม่เป็นธรรม ต้องวิจารณ์ อภิปราย เสนอแนะ ผลักดันให้มีการแก้ไขกฎหมายให้เป็นธรรม ไม่ใช่เลียงหรือทำผิดกฎหมายยึดมั่นในหลักการสิทธิเสรีภาพ เสมอภาคสำหรับคนทุกคน และถือว่าระบบอภิสิทธิ์และการเล่นพรรคเล่นพวก การทุจริตฉ้อฉล/หาประโยชน์ทับซ้อนของทุกกลุ่มการเมือง ไม่ว่าสืได้ เป็นเรื่องที่ผิด น่ารังเกียจ ทำให้ส่วนรวมเสียหายที่จะต้องถูกกำจัด

5. **มีจิตใจเสรีประชาธิปไตยที่เปิดกว้าง และเป็นธรรม** ไม่ยึดติดกับความคิด ความเชื่อแบบใดแบบหนึ่งตายตัว มองว่าสิ่งต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปได้ตามเหตุและปัจจัย สภาพแวดล้อม ทุกอย่างมีทั้งด้านบวกและด้านลบ มองตัวเองและคนอื่นอย่างเป็นธรรม และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทางที่ดีขึ้น ก้าวหน้าขึ้น เป็นธรรมสวยงาม และยั่งยืน

6. **มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป และอธิบายความชอบธรรม** อย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ (Accountability) ไม่ปิดความรับผิดชอบให้คนอื่น ดีแต่โทษคนอื่นหรือสิ่งอื่น

7. **มีจิตใจแบบรักความเป็นธรรม มีเมตตา กรุณา มุทิตา เห็นใจเพื่อนร่วมประเทศ เพื่อนร่วมโลก** เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เอาใจเขามาใส่ใจเราแบบพี่แบบน้อง ใจกว้าง ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ความเชื่อ คิดหาทางออกอย่างสร้างสรรค์แบบให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมกันได้มากกว่าการคิดแบบเอาชนะแพ้กันแ่งเดียว หรือคิดถึงทางเลือกที่ 3 ที่ 4 ได้ ไม่จำเป็นต้องเลือกข้างกลุ่มชนชั้นนำ หรือแนวทางการพัฒนาประเทศแบบสุดโต่งชั่วใดชั่วหนึ่ง